pav.) Keletas skelčių rodo, kad būta ir dvigalių skaldytinių. Tikėtina, kad čia buvo laužavietės zona. Preliminariai radiniai datuojami neolito pirma puse (dr. G. Rimkutės informacija). Taip pat šiame šurfe, 40–60 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus, aptiktos 5 lipdytos, panašios į ankstyvąją lipdytinę keramiką, šukės. Kituose dviejuose šiame sklype tirtuose šurfuose 13–14 archeologinių radinių ar vertingo kultūrinio sluoksnio neaptikta.

Žvalgymų metu Ūlos g. 57 buvo ištirti 2 šurfai (15–16, bendro 2 m^2 ploto – šurfų numeracija tęstinė). Šurfuose 15 ir 16 po velėna ir viršutiniu dirvožemiu fiksuotas įžemis – šurfe 15 geltonas smėlis, šurfe 16 – baltas molis. Šurfuose archeologinių radinių ar vertingo kultūrinio sluoksnio neaptikta. Atlikus žvalgomuosius tyrimus, buvo vykdomi žvalgymai. Žvalgyta 33 m ilgio ir 50 cm pločio elektros kabelio tranšėja (bendro 16,5 m^2 ploto). Žvalgymų metu fiksuoti sluoksniai identiški fiksuotiems žvalgomųjų tyrimų metu, archeologinių radinių ar vertingo kultūrinio sluoksnio, struktūrų neaptikta.

Žvalgomaisiais tyrimais nustatyta, kad didesnė tikimybė aptikti akmens ir bronzos amžių struktūras tirtuose sklypuose yra palei Ūlos upės krantus. Toliau nuo upės aptinkami tik pavieniai titnaginiai radiniai. Žvalgymų metu nuo Ūlos nutolusioje teritorijoje neaptikta nė vieno titnaginio radinio. Kadangi tirta teritorija yra Zervynų kaimavietės pakraštyje, aptikti tik pavieniai su šiuo laikotarpiu sietini radiniai.

Traces of Stone Age Settlements in Zervynos

The exploratory excavation at 57 Ūlos Street in Zervynos (Varėna district, S Lithuania) comprised 10 test pits (Fig. 1). Flint debitage was found in test pits 1, 3, and 4, between the turf and the sand deposit, 30–40 cm below the surface. Four test pits were excavated in the adjacent plot (ID no. 3825-0007-0173). In test pit 11, at a depth of 40 cm below the surface, flint artefacts and a single sherd of hand-built pottery with pinch impressions (Fig. 2), similar in appearance to early hand-built pottery (5000–2000 BC), were found. In test pit 12, at a depth of 0.4–1.3 m, a Neolithic–Bronze Age flint debitage disposal site was found, yielding 176 flint artefacts (Fig. 3). A flaking technique was used, and most of the artefacts had been exposed to fire (Fig. 4). A few blades also suggested the use of bifacial cores. It is likely that this zone was a campfire area. Initial estimates attributed the finds to the first half of the Neolithic period. Finally, at a depth of 40–60 cm, 5 hand-built pottery sherds similar to early examples of this technique were found.

Irmina Kaminskaitė,
Algirdas Kalinauskas

Žvalgymai Šventosios akmens amžiaus gyvenvietėje Monciškėje

2023 m. Šventosios akmens amžiaus gyvenvietės (UK 1813) teritorijoje, Monciškėje, Žiemgalos gatvėje, buvo atliekami archeologiniai žvalgymai planuojamo vandentiekio ir kanalizacijos vietoje (1 pav.). Žvalgyta 172 m ilgio tranšėja, iš viso 886 m^2 plotas. Archeologiniai tyrimai Šventosios akmens amžiaus gyvenvietėje Monciškėje vykdomi nuo 1966 m. Netoli tirtos Žiemgalos gatvės žinomos kelios Šventosios radimvietės. Apie 150–200 m į R lokalizuojamos Šventosios 17, 19–22 radimvietės, kurias 1966, 1970 ir 1971 m tyrinėjo R. Rimantienė (Rimantienė R. *Akmens amžiaus žvejai prie Pajūrio lagūnos*. Vilnius, 2005, p. 418–421,

1 pav. Tyrimų situacijos planas: 1 – Šventosios radimvietės; 2 – tyrimų metu aptikti radiniai; 3 – žvalgytas plotas; 4 – siūloma detaliųjų tyrimų zona; 5 – siūloma žvalgymų zona; 6 – paleolagūnos kranto linija. I. Kaminskaitės brėž.

Fig. 1. Area plan: 1 – Šventoji findspots; 2 – locations of finds; 3 – surveyed area; 4 – proposed area for a detailed excavation; 5 – proposed survey area; 6 – paleolagoon coastline.

2 pav. Kirvio koto mova. A. Kalinausko nuotr.

Fig. 2. The haft of an axe.

3 pav. Unguriams gaudyti žeberklo dalis. A. Kalinausko nuotr.

Fig. 3. Part of a leister spear for eel fishing.

2005). Čia aptikta keramikos šukių, kaulo, titnago ir gintaro dirbinių. Apie 100–150 m į ŠR taip pat lokalizuojama Šventosios 23 radimvietė, kurioje R. Rimantienė 1970–1971 m. tyrinėjimų metu aptiko daugybę IV–III tūkst. pr. Kr. datuojamų titnago, gintaro, keramikos, medžio dirbinių, taip pat kuolaviečių ir židinių pėdsakų (Rimantienė R. *Akmens amžiaus žvejai prie Pajūrio lagūnos*. Vilnius, 2005, p. 421–446). Apie 300 m į ŠV lokalizuojama Šventosios 51 radimvietė, kurią 2014 m. tyrė A. Kurilienė (*ATL 2014 metais*, 2015, p. 52–57). Žvalgomųjų tyrimų metu buvo aptikta žuvų gaudyklės liekanų. Apie 150 m į P lokalizuojama Šventosios 57 radimvietė, kurią 2015 m. taip pat tyrė A. Kurilienė. Čia žvalgomųjų tyrimų metu aptikti 2 išvirtę kuolai, 2 akmeniniai pasvarai ir skiedra (*ATL 2015 metais*, 2016, p. 53).

Vykdant žvalgymus Žiemgalos gatvėje ežerinių nuosėdų sluoksnis buvo nukasinėjamas ekskavatoriumi 5 cm storio sluoksneliais. Žvalgytame 172 m ilgio ruože fiksuotas 20–50 cm storio ežerinių nuosėdų sluoksnis, storėjantis V kryptimi. Apie 70 m į V nuo R trasos pusės 51 cm gylyje (H_{abs} 1,07 m) sapropelyje aptikta smiltainio plokštė (pasvaras?). Dar už 30 m apie 20 m ilgio ruože aptikta 13 įvairių su žvejybine veikla susijusių radinių – tai skalos, kartys smailintais galais, kirvio koto mova (2 pav.), kirvio kotas (?). Aptiktas kirvio kotas turi analogų (Rimantienė R. *Akmens amžiaus žvejai prie*

4 pav. Aptiktos geldos vaizdas. A. Kalinausko nuotr.
Fig. 4. A wooden tray in situ.

Pajūrio lagūnos. Vilnius, 2005, p. 402), bet kelia abejonių, nes jo rankena vos 2 cm pločio, o movos tvirtinimo dalis nesudaro tinkamo kampo, kad būtų galima atlikti kertamojo pobūdžio veiksmus. Radiniai aptikti 25–35 cm storio sapropelio sluoksnyje, o fiksuoti 72–95 cm gylyje ($H_{abs.}$ 0,77–1,00 m). Kadangi aptinkamus radinius sudarė ne tik skalos ir suplautos kartys, buvo nuspręsta palikti apie 13 m ilgio ruožą nekastą ir kasti už jo siekiant nustatyti, ar radinių tankis mažėja, ar ne. Nukasta apie 35 m ilgio atkarpa, joje fiksuota 10 medinių dirbinių, iš jų – pušies žievės plūdė, 2 unguriams gaudyti žeberklo sudedamosios dalys (3 pav.), gelda (4 pav.) ir šalia jo įsmeigtas kuolas bei pavienės žvejybinių konstrukcijų dalys. Aptikta gelda gulėjo šonu ir pasvirusi. Siekiant nepažeisti radinio buvo informuoti LNM darbuotojai. Jie padėjo geldą saugiai išimti ir perduoti muziejaus restauratoriams. Radiniai aptikti 40–50 cm storio sapropelio sluoksnyje, fiksuoti 0,5–1 m gylyje ($H_{abs.}$ 0,61–1,10 m). Aptikta gelda buvo susmigusi į jūrinį smėlį, jos dugnas pasiektas 1,34 m gylyje ($H_{abs.}$ 0,27 m), o šalia jos esantis kuolas į smėlį buvo susmeigtas apie 30 cm, jo dugnas pasiektas 1,28 m gylyje ($H_{abs.}$ 0,33 m).

Iš viso tyrimų metu rasti 23 archeologiniai radiniai. Visi jie preliminariai datuojami paleolagūnos egzistavimo laikotarpiu – 3500–2000 m. pr. Kr. Aptikta gelda buvo datuota AMS ^{14}C metodu ir gauta 2891–2635 m. pr. Kr. (4188±34) (FTMC–LK21–1) data. Atsižvelgiant į Žiemgalos gatvėje aptiktus radinius ir juos supančią aplinką (Šventosios 17, 19–23, 57 radimvietės) galima manyti, kad čia apie 100 m nuo egzistavusio lagūnos kranto buvo vykdoma žvejybinė veikla. Santykinai sekli pakrantė galėjo lemti, kad pamesti dirbiniai toli nenuplūduriuos prieš nuskęsdami. Įvertinus gautą informaciją apibrėžta zona, kurioje ateityje prieš vykdant žemės judinimo darbus rekomenduojami detalieji tyrimai.

The Field Survey of the Šventoji Stone Age Settlement in Monciškė

In 2023, a field survey was carried out in Šventoji, NW Lithuania. Heavy machinery was used to expose a trench 170 x 4 m in size (886 m^2 in total; Fig. 1). Finds dating to the Late Neolithic were unearthed, including: the haft of an axe, a leister spear, parts of a fish trap, a float made from bark, and various worked stakes (Figs. 2–4). The finds were discovered around 100 meters away from the paleolagoon coastline.